РЕШАВАЊЕ НА ЕДНА ЛИНЕАРНА ХОМОГЕНА ДИФЕРЕНЦИЈАЛНА РАВЕНКА ОД III РЕД СО КВАДРАТУРИ

Боро М. Пиперевски

Во [1] разгледувано е решавањето на една класа линеарни хомогени диференцијални равенки од III ред со помош на квадратури и покажано е дека равенката:

$$\begin{aligned}(1)\qquad & y''' + (P+R)\,y'' + [P' + PR - (Q' + PQ + Q^2)]\,y' - \\ & -[R(Q' + PQ + Q^2) + (Q' + PQ + Q^2)']\,y = 0\end{aligned}$$

има решение:

$$(2)\qquad y = C_1 e^{\int Q dx} + C_2 e^{\int Q dx} \int e^{-\int (P+2Q)\,dx} dx + C_3 \delta,$$

каде што δ е едно партикуларно решение на диференцијалната равенка:

$$(3)\qquad \delta'' + P\delta' - (Q' + PQ + Q^2)\,\delta = e^{-\int R dx}$$

и каде што P, Q, R се диференцијабилни функции од x.

Во овој труд ги користиме резултатите добиени во [1] за решавање на една специјална линеарна хомогена диференцијална равенка од III ред со помош на квадратури од вид

$$(4)\qquad y''' + (ax + b)\,y'' + (\alpha x^2 + \beta x + \gamma)\,y' + (Ax^3 + Bx^2 + Cx + D)y = 0.$$

Со соодветен избор на функциите P, Q, R добиваме равенка од вид (4) чие што општо решение, во општ случај, за така избраните P, Q, R е дадено во [1]. При тоа се добиваат услови за интеграбилност кои треба да ги задоволуваат коефициентите a, b, α β, γ, A, B, C, D.

1. Нека се $P = a_1$, $Q = a_2 x$, $R = a_3 x$ Со эамена во (1) ја добиваме следната диференцијална равенка:

$$y''' + (a_3 x + a_1) y'' + [-a_2^2 x^2 + a_1 (a_3 - a_2) x - a_2] y' - [a_2^2 a_3 x^3 +$$
$$+ a_1 a_2 a_3 x^2 + a_2 (a_3 + 2a_2) x + a_1 a_2] y = 0.$$

Споредувајќи ја со равенката (4), ги добиваме следниве равенки:

$$a = a_3, \qquad A = -a_2^2 a_3,$$
$$b = a_1, \qquad B = -a_1 a_2 a_3,$$
$$\alpha = -a_2^2, \qquad C = -a_2 (a_3 + a_2),$$
$$\beta = a_1(a_3 - a_2), \qquad D = -a_1 a_2,$$
$$\gamma = -a_2,$$

Потоа од овие равенки со елиминација на a_1, a_2, a_3 ги добиваме условите за интеграбилност на равенката (4):

$$\alpha + \gamma^2 = 0, \qquad \beta - ab\gamma = 0,$$
$$\beta - b(a + \gamma) = 0, \qquad C - \gamma(a + 2\gamma) = 0, \tag{1'}$$
$$A + a\gamma^2 = 0, \qquad D - b\gamma = 0.$$

Избирајќи ги понатаму функциите P, Q, R на следниов начин:

2. $P = a_1 x + b_1$, $Q = a_2 x$, $R = a_3 x$.
3. $P = a_1$, $Q = a_2 x + b_2$, $R = a_3 x$.
4. $P = a_1$, $Q = a_2 x$, $R = a_3 x + b_3$.
5. $P = a_1 x$, $Q = a_2 x$, $R = a_3 x + b_3$
6. $P = a_1$, $Q = a_2 x + b_2$, $R = a_3 x + b_3$.

и спроведувајќи ја истата постапка како во 1., ги добиваме соодветно следниве услови за интеграбилност на равенката (4):

$$b^2\alpha + D^2 + (D - b\gamma)(ab + 2D - b\gamma) = 0,$$
$$\beta + b\gamma - ab - 2D = 0,$$
$$Ab^3 + D(2D - b\gamma)(ab + D - b\gamma) = 0, \tag{2'}$$
$$bB - D(ab + D - b\gamma) = 0,$$
$$b^2 C - D(ab + b\gamma - 3D) = 0.$$

$$
\begin{aligned}
& ab + D - \beta = 0, \\
& (\alpha b^2 + D^2 - 4\alpha\gamma)^2 + 16\alpha^3 = 0, \\
(3') \qquad & A - a\,\alpha = 0, \\
& B - aD = 0, \\
& (a\alpha b^2 + 8\alpha^2 + aD^2 - 4\alpha C)^2 + 16a^2\,\alpha^3 = 0.
\end{aligned}
$$

$$
\begin{aligned}
& \alpha b^2 + D^2 = 0, \\
& (ab + D)^2\,(\gamma b - D) - b^2\,\beta(ab + D - \beta) = 0, \\
(4') \qquad & Ab^2 + aD^2 = 0, \\
& bB(ab + D) + D^2\,(ab + D - \beta) - ab\beta D = 0, \\
& (ab + D)^2\,(b^2C - abD + 2D^2) - b^3\beta\,D(ab + D - \beta) = 0.
\end{aligned}
$$

$$
\begin{aligned}
& \alpha b^2 + D^2 - \beta\,(ab + D - \beta) = 0, \\
& \gamma b - \beta - D = 0, \\
(5') \qquad & Ab^3 - D\,(ab - \beta)\;(\beta - D) = 0, \\
& bB - D(D - \beta) = 0, \\
& D(ab + \beta - 2D) - b^2\,C = 0,
\end{aligned}
$$

$$
\begin{aligned}
& [(4\alpha\gamma - \beta^2)\,(a^2 + \alpha)^2 + (\alpha\,b + a\beta - B)\,(5a\,\alpha\beta - 5a^2\,b\alpha - \\
& \qquad - 3\alpha B - \alpha^2\,b + a^3\,\beta + a^2\beta)]^2 + 16\,\alpha^3\,(a + \alpha)^4 = 0, \\
& A - a\alpha = 0, \\
& [(a\beta^2 + 8\alpha^2 - 4\alpha C)\,(a^2 + \alpha)^2 + a\,(\alpha^2\,b - a\alpha\beta - B\alpha + a^2\,\alpha\,b - \\
(6') \qquad & \qquad - a^3\,\beta - a^2\,B)\,(\alpha b + a\beta - B) + 4\alpha\,(\alpha\beta - ab\alpha + aB)\,(a^2b - \\
& \qquad - a\beta + B)]^2 + 16\alpha^3a^2\,(a^2 + \alpha)^4 = 0, \\
& \{[\alpha\beta^2\,(a^2b - a\beta + B) - 4\alpha(\alpha\beta - ab\alpha + aB) - 4\alpha D(a^2 + \alpha)] \\
& (a^2 + \alpha)^2 + (\alpha^2b - a\alpha\beta - \alpha B - 2a^3\beta + a^2\alpha)\,(\alpha b + a\beta - B) \\
& (a^2b - a\beta + B)\}^2 + 16\alpha^3\,(a^2 + \alpha)^4\,(a^2b - a\beta + B)^2 = 0.
\end{aligned}
$$

Примери:

1''. Диференцијалната равенка:

$$y''' + (x + 1)\,y'' + (-x^2 + 2x + 1)\,y' + (-x^3 + x^2 - x + 1)\,y = 0$$

чиишто коефициенти ги задоволуваат условите (1'), спрема [1] и [2] има општо решение:

$$y = e^{-x^2/2}\left[C_1 + C_2\int e^{x^2-x}\,dx + C_3\int\frac{\int e^{x-x^2}\,dx}{e^{x-x^2}}\,dx\right].$$

2'' Равенката:

$$y''' + (2x+1)\,y'' + (-7x^2-2x+2)\,y' + (4x^3+x^2-7x-1)\,y = 0$$

ги задоволува бараните услови (2') и спрема [1] и [2] има општо решение:

$$y = e^{x^2/2}\left[C_1 + C_2\int e^{-(5x^2/2+x)}\,dx + C_3\int\frac{\int e^{5x^2/2+x}\,dx}{e^{5x^2/2+x}}\right].$$

3''. Диференцијалната равенка:

$$y''' + (x+2)\,y'' - (x^2+2x+4)\,y' - (x^3+4x^2+6x+4)\,y = 0$$

има општо решение:

$$y = e^{x^2/2+x}\left[C_1 + C_2\int e^{-(x^2+4x)}\,dx + C_3/3\int e^{-(x^2+x)}\,dx\right].$$

4''. Диференцијалната равенка:

$$y''' + (3x-1)\,y'' + (-x^2+2x-3)\,y' + (-3x^3-x^2-3x+1)\,y = 0$$

ги задоволува условите за интеграбилност (4') и спрема [1] и [2] има општо решение:

$$y = e^{x^2/2}\left[C_1 + C_2\int e^{-(x^2+x)}\,dx + C_3\int\left(e^{-(x^2+x)}\int e^{-(x^2-3x)}\,dx\right)dx\right]$$

5''. Диференцијалната равенка:

$$y''' + (x+1)\,y'' - (9x^2+2x+1)\,y' - (9x^3+3x^2+3x-1)\,y = 0$$

спрема [1] и [2] има општо решение:

$$y = e^{-x^2/2}\left[C_1 + C_2\int e^{2x^2}\,dx + C_3\int\left(e^{2x^2}\int e^{-(3x^2+x)}\,dx\right)dx\right].$$

6''. Равенката:

$$y''' + (2x+1)\,y'' - (x^2-x+1)\,y' - (2x^3+2x^2+4x+1)\,y = 0$$

чиишто коефициенти ги задоволуваат условите (6′), спрема [1] и [2] има општо решение:

$$y = e^{x^2/2}\left[C_1 + C_2\int e^{-(x^2+x)}\,dx + C_3\int\left(e^{-(x^2+x)}\int e^{x-x^2/2}\,dx\right)dx\right].$$

LITERATURA

[1] Šapkarev I., A., Über die Integration der linearen Differentialgleichung dritter Ordnung in geschlossener Form, Glasnik Matematički 5 (25) (1970), 63—66.

[2] Šapkarev I., A., Nekoliko primedaba o homogenim linearnim diferencijalnim jednačinama drugog reda čiji se opšti integrali dobijaju pomoću kvadratura, Mat. Vesnik, 5 (20) (1968), 505—512.

SUR L'INTEGRATION D'UNE ÉQUATION HOMOGÈNE DIFFÉRENTIELLE LINÉARE DU TROISIÈME ORDRE PAR QUADRATURES

Boro M. Piperevski

(Rézimé)

Dans cet article on démonte que l'intégrale générale de l'équation (4) peut être obtenu par quadrature si les constantes a, b, α, β, γ, A, B, C, D satisfont aux relations données par (1′) ou (2′) ou (3′) ou (4′) ou (5′) ou (6′).